UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

5 päivänä toukokuuta 2011 *

Asiassa C-305/09,

jossa on kyse EY 88 artiklan 2 artiklaan perustuvasta jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevasta kanteesta, joka on nostettu 30.7.2009,

Euroopan komissio, asiamiehinään L. Flynn, V. Di Bucci ja E. Righini, prosessiosoite Luxemburgissa,

kantajana,

vastaan

Italian tasavalta, asiamiehenään G. Palmieri, avustajinaan avvocato dello Stato D. Del Gaizo ja avvocato dello Stato P. Gentili, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja A. Tizzano sekä tuomarit A. Borg Barthet, M. Ilešič, M. Safjan (esittelevä tuomari) ja M. Berger,

julkisasiamies: V. Trstenjak,
kirjaaja: hallintovirkamies A. Impellizzeri,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.12.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Euroopan komissio vaatii kanteellaan unionin tuomioistuinta toteamaan, ettei Italian tasavalta ole noudattanut EY:n perustamissopimuksen ja suorista verokannustimista yrityksille, jotka osallistuvat näyttelyihin ulkomailla, 14.12.2004 tehdyn komission päätöksen 2005/919/EY (EUVL 2005, L 335, s. 39) 2, 3 ja 4 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole asetetuissa määräajoissa toteuttanut kaikkia tarvittavia

toimenpiteitä poistaakseen tällä päätöksellä sääntöjenvastaiseksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomaksi julistetun tukijärjestelmän ja periäkseen takaisin kyseisen järjestelmän perusteella myönnetyn tuen sen saajilta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

2 [EY 88] artiklan soveltamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 22.3.1999 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 659/1999 (EYVL L 83, s. 1) 13 perustelukappaleen mukaan

”yhteismarkkinoille soveltumattoman sääntöjenvastaisen tuen tapauksessa olisi palautettava tehokkaan kilpailun tilanne; tämän vuoksi on tarpeen, että tuki, korot mukaan lukien, peritään takaisin viipymättä; takaisinperiminen on toteutettava kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti; näiden menettelyjen soveltaminen ei saisi vaikeuttaa tehokkaan kilpailun tilanteen palauttamista estämällä komission päätöksen välitön ja tehokas täytäntöönpano; tämän tavoitteen saavuttamiseksi jäsenvaltioiden olisi toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet komission päätöksen tehokkaan vaikutuksen varmistamiseksi”.

3 Asetuksen N:o 659/1999 14 artiklassa, jonka otsikkona on ”Tuen takaisinperiminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Sääntöjenvastaista tukea koskevissa kielteisissä päätöksissä komissio päättää, että asianomaisen jäsenvaltion on toteutettava kaikki tarpeelliset toimenpiteet tuen perimiseksi takaisin tuensaajalta, jäljempänä ’takaisinperimistä koskeva päätös’. Komissio ei saa vaatia tuen takaisinperimistä, jos tämä olisi yhteisön lainsäädännön jonkin yleisen periaatteen vastaista.

2. Takaisinperimistä koskevan päätöksen nojalla takaisin perittävään tukeen lisätään korko, jonka suuruuden komissio vahvistaa. Korkoa maksetaan siitä päivästä alkaen, jolloin sääntöjenvastainen tuki on ollut tuensaajan käytössä, sen takaisinperimispäivään asti.

3. Takaisinperiminen on toteutettava viipymättä ja asianomaisen jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön menettelyjen mukaisesti, jos ne mahdollistavat komission päätöksen välittömän ja tehokkaan täytäntöönpanon, sanotun kuitenkaan rajoittamatta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen [EY 242] artiklan nojalla antamien määräysten soveltamista. Tämän toteuttamiseksi, ja jos asia on jonkin kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä, asianomaisten jäsenvaltioiden on toteutettava kaikki oikeudellisissa järjestelmissään käytettävissä olevat tarpeelliset toimenpiteet, mukaan lukien tilapäiset toimet, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön lainsäädännön soveltamista."

4 Saman asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

"Jos asianomainen jäsenvaltio ei, erityisesti 14 artiklassa tarkoitetuissa tapauksissa, noudata ehdollisia tai kielteisiä päätöksiä, komissio voi [EY 88 artiklan 2 kohdan] mukaisesti saattaa asian suoraan Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi."

Asian tausta

5 Päätöksen 2005/919 ensimmäisessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"Italia antoi 30 päivänä syyskuuta 2003 julkisen talouden kehitystä ja korjaamista koskevista kiireellisistä toimenpiteistä asetuksen nro 269 Disposizioni urgenti per

favorire lo sviluppo e la correzione dell'andamento dei conti pubblici [(jäljempänä asetus nro 269/2003)], joka julkaistiin 2 päivänä lokakuuta 2003 [GURI:ssa] nro 229. Italian asetuksen nro 269/2003 1 §:n 1 momentin b [kohda]ssa säädetään erityisistä verokannustimista, jotka liittyvät tuotteiden esittelyyn ulkomailla järjestettävillä messuilla. Asetus muutettiin 24 päivänä marraskuuta 2003 muutoksitta laiksi nro 326/2003, joka julkaistiin 25 päivänä marraskuuta 2003 [GURI:ssa] nro 274."

6 Kuten kyseisestä päätöksestä ilmenee, kyseinen tukijärjestelmä mahdollisti sen, että yritykset, jotka maksoivat Italiaan yhtiöveroa ja jotka olivat toiminnassa 2.10.2003, saivat vähentää veronalaisesta tulostaan sellaiset menot, jotka liittyivät suoraan niiden osallistumiseen ulkomailla järjestettäville messuille. Kyseinen vähennys vaikutti vuoden 2004 verotettavaan tuloon yrityksissä, joiden tilikausi vastasi kalenterivuotta.

7 Komission aloitettua muodollisen tutkintamenettelyn Italian viranomaiset varoittivat virallisesti kyseisen tukijärjestelmän potentiaalisia tuensaajia siitä, että kyseinen järjestelmä julistetaan yhteismarkkinoille soveltumattomaksi, aiheutuvista mahdollisista seurauksista. Julistettuaan, että kyseinen tukijärjestelmä ei sovellu yhteismarkkinoille, komission mielestä jo myönnetyt tuet oli tarpeen periä takaisin niiden saajilta.

8 Päätöksen 2005/919 1–4 artiklassa määrättiin tarkemmin ottaen seuraavaa:

"*1 artikla*

Italian asetuksen nro 269/2003 1 §:n 1 momentin b [kohda]ssa säädetty verokannustimien muodossa [toteut]ettava valtiontukiohjelma, joka on tarkoitettu ulkomailla järjestettäville messuille osallistuville yrityksille ja jonka Italia on pannut täytäntöön sääntöjenvastaisesti EY:n perustamissopimuksen 88 artiklan 3 kohtaa rikkoen, ei sovellu yhteismarkkinoille.

Italian on kumottava ensimmäisessä kohdassa tarkoitettu tukiohjelma.

2 artikla

1. Italian on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitettujen ja tuensaajille sääntöjenvastaisesti annettujen tukien perimiseksi takaisin.

Tuki on perittävä viipymättä takaisin kansallisessa lainsäädännössä säädettyjen menettelyjen mukaisesti.

2. Jos tukea on jo myönnetty kuluvan verovuoden veroja vähentämällä, Italian on perittävä koko verovelka takaisin viimeisessä vuodelta 2004 maksettavassa jäännöserässä.

Muissa tapauksissa Italia perii verovelan viimeistään tämän päätöksen tiedoksiantamista seuraavan verovuoden lopussa.

3. Takaisin perittävästä tuesta on maksettava asetuksen (EY) N:o 794/2004 9–11 artiklan mukaisesti laskettu korko siitä päivästä alkaen, jona tuki on tullut tuensaajien käyttöön, siihen päivään asti, jona tuki peritään takaisin.

3 artikla

Italian on ilmoitettava [komissiolle] kahden kuukauden kuluessa tämän päätöksen [tiedoksiantamisesta] päätöksen liitteenä olevalla lomakkeella toimenpiteistä, joka on toteutettu päätöksen noudattamiseksi.

Italian on ensimmäisessä kohdassa mainitussa määräajassa

a) kehotettava 1 artiklassa mainitun tuen saajia palauttamaan sääntöjenvastainen tuki korkoineen;

b) esitettävä kaikki asiakirjat, joilla osoitetaan, että sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintä on aloitettu.

4 artikla

Tämä päätös on osoitettu Italian tasavallalle.”

Oikeudenkäyntiä edeltänyt menettely

9 Päätös 2005/919 annettiin 17.12.2004 tiedoksi Italian tasavallalle.

10 Italian viranomaiset toteuttivat tiettyjä toimenpiteitä kyseisen päätöksen täytäntöön panemiseksi ja ilmoittivat niistä komissiolle. Täytäntöönpanomenettelyyn kuuluvat erityisesti seuraavat toimenpiteet:

– Italian viranomaiset ilmoittivat komissiolle, että 25.1.2006 oli annettu laki nro 29 (GURI nro 32, 8.2.2006; jäljempänä laki nro 29/2006), joka tuli voimaan 23.2.2006 ja jossa säädettiin erityisesti kyseisen tukijärjestelmän keskeyttämisestä ja sääntöjenvastaisesti saadun tuen tunnistamista, määrittämistä ja takaisinperintää koskevista yksityiskohdista

– Agenzia delle Entrate vahvisti takaisinperintää koskevia koodeja kyseisen tuen palauttamista varten, antoi alueellisille viranomaisille ohjeita ja käytännön välineitä kyseisen tuen takaisinperintää varten ja lopuksi otti käyttöön asianmukaisen sähköisen menettelyn takaisinperinnän edistymisen seurantaa varten

– Italian hallitus yritti ratkaista kansallisten tuomioistuinten määräämään takaisinperintämääräysten täytäntöönpanon lykkäämiseen liittyneen menettelyllisen ongelman lainsäädäntöteitse, ja se antoi 8.4.2008 asetuksen (decreto-legge) nro 59 (GURI nro 84, 9.4.2008, s. 3; jäljempänä asetus nro 59/2008), joka tuli voimaan 9.4.2008 ja joka muunnettiin laiksi 6.6.2008 annetulla lailla nro 101 (GURI nro 132, 7.6.2008, s. 4).

11 Komissio painotti koko oikeudenkäyntiä edeltäneen menettelyn ajan, että päätös 2005/919 oli pantava täytäntöön välittömästi ja tehokkaasti. Komissio pyysi lisäksi useaan otteeseen lisätietoja ja -selvennyksiä kyseisen tuen saajista ja tämän tuen takaisinperintää koskevien säännösten antamistavoista. Italian viranomaiset ilmoittivat komissiolle useilla peräkkäisillä kirjeillä päätöksen 2005/919 täytäntöönpanon vaiheesta ja sen täytäntöönpanotavoista.

12 Komissio kiinnitti Italian tasavallan huomiota siihen, että sääntöjenvastaiseksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomaksi julistetun tuen takaisinperintämenettely oli riittämätön. Tarkemmin sanottuna komissio korosti 11.12.2007 päivätyssä kirjeessään, että Italian viranomaisten suorittama takaisinperintä koski alle 50:tä prosenttia siitä tuesta, joka oli oletettavasti maksettu. Komission mukaan tämän tuen takaisinperinnässä ei ollut edistytty lainsäädäntötoimenpiteistä huolimatta, ja päätti näin ollen nostaa nyt käsiteltävän kanteen.

Kanne

Asianosaisten lausumat

13 Komissio väittää kannekirjelmässään, että jäsenvaltion, jolle päätös, jossa se velvoitetaan perimään sääntöjenvastaiset tuet takaisin, on osoitettu, on EY 249 artiklan mukaisesti toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet kyseisen päätöksen täytäntöönpanon varmistamiseksi.

14 Komission mukaan takaisinperintävelvollisuus on todellinen tulosta koskeva velvollisuus. Lisäksi takaisinperinnän ei ole oltava ainoastaan tehokasta vaan sen on myös tapahduttava välittömästi.

15 Tarpeesta antaa laki ja toteuttaa vastaavat hallinnolliset täytäntöönpanotoimenpiteet päätöksen 2005/919 täytäntöön panemiseksi komissio oli useaan otteeseen todennut, ettei lainsäädäntötoimi ole asianmukaisin keino taata kyseisen päätöksen välitön ja tehokas täytäntöönpano.

16 Komissio huomauttaa seuraavaksi, että ainoa peruste, johon Italian tasavalta voi puolustuksekseen vedota tässä asiassa, on täydellinen mahdottomuus panna päätös 2005/919 asianmukaisesti täytäntöön. Italian viranomaiset eivät ole kuitenkaan koskaan vedonneet minkäänlaiseen täydelliseen mahdottomuuteen.

17 Missään tapauksessa täytäntöönpanon täydellistä mahdottomuutta koskeva edellytys ei komission mukaan täyty, jos vastaajana oleva jäsenvaltio – kuten tässä asiassa – vain ilmoittaa komissiolle, että päätöksen 2005/919 täytäntöönpanoon liittyy oikeudellisia, poliittisia tai käytännön vaikeuksia.

18 Komissio korostaa, että tehokkuusperiaatetta on sovellettava myös kansallisiin tuomioistuimiin, kun ne tekevät päätöksiä, joilla määrätään lykkäävistä toimenpiteistä. Tuensaajan mahdollisesti hakiessa takaisinperintämääräyksen täytäntöönpanon lykkäämistä kansallisella tuomioistuimella on velvollisuus soveltaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmeneviä edellytyksiä välttääkseen sen, että takaisinperinnästä tehty päätös menettäisi tehokkaan vaikutuksensa. Nyt käsiteltävässä asiassa

kansallisten tuomioistuinten soveltamat lykkäävät toimenpiteet eivät komission mukaan kuitenkaan ole kyseisessä oikeuskäytännössä asetettujen edellytysten mukaisia.

19 Vaikka kansallisen tuomioistuimen pitää tämän tuomion 10 kohdassa mainitun asetuksen nro 59/2008 perusteella lähtökohtaisesti määrätä, että unionin tuomioistuimelle on välittömästi esitettävä ennakkoratkaisupyyntö, jos lykkääminen perustuu syihin, jotka koskevat takaisinperintäpäätöksen lainvastaisuutta, komissio on sitä mieltä, ettei tällä kansallisella lainsäädännöllä ole ollut huomattavaa vaikutusta kansallisten tuomioistuinten prosessuaaliseen käytäntöön. Yli neljän vuoden kuluttua päätöksen 2005/919 tekemisestä Italian viranomaiset olivat nimittäin perineet takaisin vain noin 65 prosenttia siitä tuesta, josta maksumääräys lähetettiin.

20 Komissio toteaa lopuksi Italian viranomaisilla päätöksen 2005/919 3 artiklan ja EY 10 artiklan perusteella olevasta tiedonantovelvollisuudesta, että kyseessä olevan tuen takaisinperimisestä niiltä 104 tuensaajalta, joilla ei ollut alun perinkään ollut oikeutta saada tukea tukijärjestelmästä, ei ole tehty mitään ilmoitusta. Tällä rikotaan edellä mainittua velvollisuutta.

21 Italian tasavalta väittää, ettei unionin oikeudessa aseteta velvollisuutta noudattaa jotain tiettyä menettelyä, kun valtiontukea peritään takaisin, vaan siinä vaaditaan vain, että kansallisten menettelyjen soveltamisen on mahdollistettava päätöksen 2005/919 välitön ja tehokas täytäntöönpano.

22 Italian viranomaiset ovat katsoneet tarpeelliseksi antaa lain nro 29/2006 juuri päätöksen 2005/919 välittömän ja tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi. Säädös on nimittäin Italian oikeusjärjestyksessä asianmukaisin keino tehokkuusperiaatteen vaatimusten täyttämiseksi.

23 Italian tasavalta toteaa myös, että komission ja Italian viranomaisten välillä käydyssä laajassa kirjeenvaihdossa jälkimmäiset olivat erityisesti maininneet vaikeudet, jotka liittyivät tarpeeseen laskea erääntyneet summat ja sulkea kyseisen takaisinperinnän ulkopuolelle pienet ja keskisuuret yritykset, joiden osalta tukea oli pidettävä yhteismarkkinoille soveltuvana.

24 Kansallisten oikeudenkäyntimenettelyjen tehottomuutta koskevasta komission väitteestä Italian tasavalta korostaa lainsäätäjän ja kansallisen veroviranomaisen pyrkimyksiä. Tässä yhteydessä kyseinen jäsenvaltio toteaa myös, ettei sitä voida moittia siitä, ettei se ole perinyt kyseistä tukea takaisin, kun kyseisen tuen takaisinperiminen on riippuvainen kansallisen tuomioistuimen päätöksestä.

25 Tiedonantovelvollisuuden rikkomiseen liittyvästä komission perusteesta Italian tasavalta väittää, että se on ilmoittanut kyseiselle toimielimelle, ettei kyseisen tuen potentiaalisten saajien tilannetta säännellä lailla nro 29/2006, vaan se kuuluu pikemminkin veronkiertoa koskevan järjestelmän piiriin. Lisäksi kyseinen jäsenvaltio on esittänyt vastineessaan lisäkatsauksen takaisinsaaduista summista ja alalla vireillä olevista riita-asioista.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

26 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että jäsenvaltion, jolle päätös, jossa se velvoitetaan perimään sääntöjenvastaiset tuet takaisin, on osoitettu, on EY 249 artiklan mukaisesti toteutettava kaikki asianmukaiset toimenpiteet kyseisen päätöksen täytäntöönpanon varmistamiseksi (ks. asia C-232/05, komissio v. Ranska, tuomio 5.10.2006, Kok., s. I-10071, 42 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

27 Jäsenvaltion on saatava erääntyneet summat perityiksi tehokkaasti takaisin (ks. em. asia komissio v. Ranska, tuomion 42 kohta ja asia C-304/09, komissio v. Italia, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-13903, 32 kohta). Asetettujen määräaikojen jälkeen tapahtunut takaisinperintä ei voi täyttää perustamissopimuksessa asetettuja edellytyksiä (em. asia komissio v. Italia, tuomion 32 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Italian tasavallan oli päätöksen 2005/919 2 artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan perittävä viipymättä kyseinen tuki takaisin sen saajilta. Erityisesti saman artiklan 2 kohdan mukaan silloin, kun tukea oli jo myönnetty kuluvan verovuoden veroennakkoja pienentämällä, kyseisen jäsenvaltion oli perittävä koko verovelka takaisin korkoineen viimeisessä vuodelta 2004 maksettavassa jäännöserässä. Muissa tapauksissa verovelka korkoineen oli perittävä viimeistään kyseisen päätöksen tiedoksiantopäivää, joka oli 17.12.2004, seuraavan verovuoden lopussa.

29 Nyt käsiteltävässä asiassa ei ole kiistetty, ettei Italian tasavalta vielä useiden vuosien kuluttua päätöksen 2005/919 tiedoksiantamisesta sille eikä kaikkien mainitussa päätöksessä sille asetettujen määräaikojen jälkeenkään ole perinyt takaisin osaa sääntöjenvastaisesta tuesta. Tällaista tilannetta ei selvästikään voida sovittaa yhteen tälle jäsenvaltiolle asetetun velvollisuuden kanssa, jonka mukaan sen on saatava erääntyneet summat perityiksi tehokkaasti takaisin, ja sillä rikotaan velvollisuutta panna päätös 2005/919 välittömästi ja tehokkaasti täytäntöön.

30 Tätä toteamusta ei voida kyseenalaistaa sillä, että – kuten asiakirja-aineistosta ilmenee – noin 90 prosenttia sääntöjenvastaisen tuen pääomasta on peritty takaisin nyt käsiteltävässä asiassa pidettyyn suulliseen käsittelyyn mennessä. Lisäksi ei ole kiistetty, ettei kyseistä tukea ollut peritty kokonaisuudessaan takaisin tämän kanteen nostamisajankohtaan mennessä.

31 Lisäksi asiakirja-aineistosta ei ilmene, että Italian viranomaiset ovat noudattaneet sille, että sääntöjenvastainen tuki peritään takaisin sen saajilta, päätöksen 2005/919 2 artiklassa asetettuja määräaikoja.

32 Italian tasavallan puolustuksekseen esittämistä väitteistä on todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ainoa peruste, johon jäsenvaltio voi puolustuksekseen vedota komission EY 88 artiklan 2 kohdan nojalla nostamaa jäsenyysvelvoitteiden noudattamatta jättämistä koskevaa kannetta vastaan, on täydellinen mahdottomuus panna päätös asianmukaisesti täytäntöön (ks. mm. asia C-177/06, komissio v. Espanja, tuomio 20.9.2007, Kok., s. I-7689, 46 kohta; asia C-214/07, komissio v. Ranska, tuomio 13.11.2008, Kok., s. I-8357, 44 kohta ja em. asia komissio v. Italia, tuomion 35 kohta).

33 Täytäntöönpanon täydellistä mahdottomuutta koskeva edellytys ei täyty, jos vastaajana oleva jäsenvaltio vain ilmoittaa komissiolle, että päätöksen täytäntöönpanoon liittyy oikeudellisia, poliittisia tai käytännön vaikeuksia, ja jos se ei ryhdy todellisiin toimenpiteisiin kyseisiä yrityksiä vastaan periäkseen tuen takaisin ja jos se ei ehdota komissiolle sellaisia vaihtoehtoisia päätöksen täytäntöönpanotapoja, joiden avulla nämä vaikeudet voitaisiin voittaa (ks. mm. yhdistetyt asiat C-485/03-C-490/03, komissio v. Espanja, tuomio 14.12.2006, Kok., s. I-11887, 74 kohta; em. asia komissio v. Ranska, tuomio 13.11.2008, 46 kohta ja em. asia komissio v. Italia, tuomion 36 kohta).

34 Unionin tuomioistuin on myös katsonut, että jäsenvaltion, joka valtiontukea koskevaa komission päätöstä täytäntöön pannessaan kohtaa yllättäviä ja ennalta arvaamattomia vaikeuksia tai jonka tietoon tulee sellaisia seurauksia, joita komissio ei ollut ottanut huomioon, on saatettava nämä ongelmat viimeksi mainitun harkittaviksi ehdottamalla asianmukaisia muutoksia kyseiseen päätökseen. Muun muassa EY 10 artiklasta ilmenevän, jäsenvaltioiden ja unionin toimielinten keskinäistä velvollisuutta

vilpittömään yhteistyöhön koskevan säännön mukaan jäsenvaltion ja komission on tällaisessa tilanteessa oltava vilpittömässä mielessä yhteistyössä vaikeuksien voittamiseksi perustamissopimuksen määräyksiä ja erityisesti tukia koskevia määräyksiä noudattaen (em. asia komissio v. Italia, tuomion 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Tässä yhteydessä on syytä korostaa, ettei Italian tasavalta ole yhteydenpidossaan komission kanssa eikä unionin tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä vedonnut päätöksen 2005/919 täytäntöönpanon täydelliseen mahdottomuuteen. Lisäksi asiakirja-aineistosta ilmenee, ettei kyseinen jäsenvaltio ole koskaan ehdottanut komissiolle muutoksia päätökseen 2005/919 niiden vaikeuksien voittamiseksi, jotka liittyvät tämän päätöksen välittömään ja tehokkaaseen täytäntöönpanoon.

36 Nyt käsiteltävässä asiassa Italian tasavalta on vain ilmoittanut komissiolle, että kyseisen päätöksen täytäntöönpanoon liittyy oikeudellisia, poliittisia tai käytännön vaikeuksia.

37 Erityisesti Italian tasavallan väitettä, joka koskee vaikeuksia, jotka liittyivät tarpeeseen laskea erääntyneet summat ja sulkea kyseisen takaisinperinnän ulkopuolelle pienet ja keskisuuret yritykset, joiden osalta tukea oli pidettävä yhteismarkkinoille soveltuvana, ei voida hyväksyä. Sillä seikalla, että kyseinen jäsenvaltio pitää tarpeellisena erikseen tarkistaa kaikkien kyseisten yritysten tilanteen toteuttaessaan alustavan tutkinnan komission päätöksessä tarkoitettujen tuensaajien tunnistamiseksi, ei voida oikeuttaa kyseisen päätöksen täytäntöönpanon laiminlyöntiä (ks. asia C-99/02, komissio v. Italia, tuomio 1.4.2004, Kok., s. I-3353, 23 kohta ja asia C-207/05, komissio v. Italia, tuomio 1.6.2006, 46 ja 50 kohta).

38 On totta, että Italian lainsäätäjä on takaisinperintämenettelyn aikana ryhtynyt vakavasti otettaviin toimenpiteisiin taatakseen kyseisen takaisinperinnän tehokkuuden, kun se on antanut ensinnäkin lain nro 29/2006 ja sen jälkeen asetuksen nro 59/2008. Asiakirja-aineistosta ilmenee erityisesti, että kyseisessä laissa säädettiin kyseisen

tukijärjestelmän keskeyttämisestä ja sääntöjenvastaisesti saadun tuen tunnistamista, määrittämistä ja takaisinperintää koskevista yksityiskohdista. Kyseisellä asetuksella pyrittiin ratkaisemaan kansallisten tuomioistuinten määräämästä takaisinperintämääräysten täytäntöönpanon lykkäämisestä aiheutunut prosessuaalinen ongelma, jotta nopeutettaisiin jo vireillä olevien oikeusriitojen ratkaisemista.

39 Edellisessä kohdassa mainittujen toimenpiteiden toteuttamisella ei silti ole korjattu päätöksessä 2005/919 tarkoitetun tuen takaisinperinnän viivästymistä. Ne ovat nimittäin tulleet voimaan kyseisessä päätöksessä asetettujen määräaikojen jälkeen ja ne ovat osoittautuneet tehottomiksi, koska Italian tasavalta ei ole useiden vuosien kuluttua päätöksen 2005/919 tiedoksiantamisesta sille – tämän kanteen nostamisajankohtaan mennessä – eikä kaikkien mainitussa päätöksessä sille asetettujen määräaikojen jälkeenkään perinyt takaisin osaa sääntöjenvastaisesta tuesta.

40 On syytä huomauttaa, että lainsäädäntötoimet, joilla pyritään takaamaan se, että kansalliset tuomioistuimet panisivat täytäntöön komission päätöksen, jolla jäsenvaltio on velvoitettu perimään takaisin sääntöjenvastainen tuki, ja jotka on toteutettu liian myöhään tai jotka osoittautuvat tehottomiksi, eivät ole tämän tuomion 26 ja 27 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä asetettujen edellytysten mukaisia (em. asia komissio v. Italia, tuomio 22.12.2010, 42 kohta).

41 Lisäksi Italian tasavalta toteaa, ettei tiettyjen tuensaajien tilannetta säännellä lailla nro 29/2006, vaan se kuuluu pikemminkin veronkiertoa koskevan järjestelmän piiriin, ja ettei sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintävelvollisuus tule tässä tilanteessa sovellettavaksi.

42 Tässä yhteydessä on todettava, ettei Italian tasavallan tekemällä viittauksella lain nro 29/2006 soveltamisalaan ole nyt käsiteltävässä asiassa merkitystä. Kuten päätöksen 2005/919 1 artiklasta ja ensimmäisestä perustelukappaleesta ilmenee,

valtiontukiohjelma on pantu tosiasiallisesti täytäntöön asetuksen nro 269/2003, joka on sittemmin muutettu 24.11.2003 laiksi nro 326/2003, 1 §:n 1 momentin b kohdalla. Italian tasavallan on päätöksen 2005/919 2 artiklan 1 kohdan mukaan perittävä asetuksen nro 269/2003 nojalla myönnetyt tuet takaisin. Näin ollen kysymys siitä, oliko asianomaisille yrityksille myönnetty etu kansallisen lainsäädännön mukainen vai oliko kyse päinvastoin veron kiertämisestä tai veropetoksesta, ei ole merkityksellinen kyseisen jäsenvaltion velvollisuuden, jonka mukaan tuki on perittävä takaisin asetetuissa määräajoissa, kannalta. Mahdollisilla vaikeuksilla, jotka liittyvät tarpeeseen tarkastaa veroilmoitukset asianmukaisissa kansallisissa menettelyissä, ei voida, kuten tämän tuomion 33 ja 37 kohdasta ilmenee, yksin oikeuttaa päätöksen 2005/919 täytäntöönpanon laiminlyöntiä asetetuissa määräajoissa.

43 Lisäksi siitä komission väitteestä, joka koskee sitä, että kansallisilla tuomioistuimilla on mahdollisuus antaa lykkääviä määräyksiä tuen takaisinperintämenettelyn aikana, on syytä muistuttaa, että tällaisista toimenpiteistä voidaan määrätä sillä ehdolla, että oikeuskäytännössä asetetut edellytykset täyttyvät (ks. mm. yhdistetyt asiat C-143/88 ja C-92/89, Zuckerfabrik Süderdithmarschen ja Zuckerfabrik Soest, tuomio 21.2.1991, Kok., s. I-415, Kok. Ep. XI, s. I-29 ja asia C-465/93, Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. (I), tuomio 9.11.1995, Kok., s. I-3761).

44 Kansallinen tuomioistuin voi antaa lykkääviä väliaikaismääräyksiä erityisesti silloin, kun se epäilee vakavasti unionin toimen pätevyyttä ja kun se esittää tämän toimen pätevyyttä koskevan ennakkoratkaisukysymyksen unionin tuomioistuimelle, mikäli asia ei jo ole sen käsiteltävänä. Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimille ei ole kuitenkaan esitetty ennakkoratkaisukysymystä, joka koskee päätöksen 2005/919 lainmukaisuutta. Missään tapauksessa Italian tasavalta ei ole osoittanut unionin tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä, että muut edellisessä kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä asetetut edellytykset ovat täyttyneet.

45 Todellisuudessa niiden ainoiden kansallisten päätösten, jotka nyt käsiteltävän asian osapuolet ovat liittäneet asiakirja-aineistoon ja jotka koskevat päätöksessä 2005/919 määrättyä takaisinperintää, eli Commissione tributaria provinciale di Trevison 2.7.2007 tekemän päätöksen ja Commissione tributaria regionale di Venezia-Mestren 15.12.2008 tekemän päätöksen, tarkoituksena on, kuten Italian tasavalta on suullisessa käsittelyssä myöntänyt, valvoa sellaisen kansallisen toimenpiteen lainmukaisuutta, joka koskee yritykselle myönnetyn sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintää, ja niissä ei kyseenalaisteta päätöksen 2005/919 lainmukaisuutta. Näin ollen edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Zuckerfabrik Süderdithmarschen ja Zuckerfabrik Soest sekä asiassa Atlanta Fruchthandelsgesellschaft ym. (I) annettuja tuomioita ei sovelleta kyseisiin kansallisiin päätöksiin.

46 Tässä yhteydessä on muistutettava, että vaikka sitä, että kansallinen tuomioistuin valvoo sääntöjenvastaisen valtiontuen takaisinperintää koskevan kansallisen toimenpiteen muodollista lainmukaisuutta, on pidettävä pelkkänä tehokasta oikeussuojaa koskevan unionin oikeuden yleisen periaatteen ilmentymänä, on kuitenkin korostettava sitä, että kansallisilla tuomioistuimilla on asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 3 kohdan nojalla velvollisuus taata sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintäpäätöksen täysi tehokkuus ja velvollisuus päätyä tällä päätöksellä tavoitellun päämäärän mukaiseen ratkaisuun (ks. asia C-210/09, Scott ja Kimberly Clark, tuomio 20.5.2010, Kok., s. I-4613, 25 ja 29 kohta).

47 Kansallisen toimenpiteen, jolla pannaan täytäntöön komission tekemä sääntöjenvastaisen tuen takaisinperintäpäätös, kumoaminen, joka estää kyseisen päätöksen välittömän ja tehokkaan täytäntöönpanon, on nimittäin yhteensopimaton asetuksen N:o 659/1999 14 artiklan 3 kohtaan perustuvien vaatimusten kanssa (ks. vastaavasti em. asia Scott ja Kimberly Clark, tuomion 30 kohta).

48 Tämän tuomion 45 kohdassa mainituista kansallisista päätöksistä on todettava, että – kuten asiakirja-aineistosta ilmenee – yritys, joka on saanut sääntöjenvastaista tukea ja jonka on maksettava tämä tuki takaisin riitauttamansa kansallisen maksumääräyksen

nojalla, on suorittanut maksun vasta toisessa oikeusasteessa 15.12.2008 annetun ratkaisun, jolla kumoamiskanne hylättiin, jälkeen. Näin ollen edellä esitetyt seikat osoittavat, että siitä, että kansallinen maksumääräys on kumottu ensimmäisessä oikeusasteessa, on aiheutunut merkittävä viivästys sääntöjenvastaisen tuen takaisinperinnässä. Tällaisessa tilanteessa ei voida taata päätöksen 2005/919 välitöntä ja tehokasta täytäntöönpanoa.

49 Edellä lausutun perusteella kanne on perusteltu siltä osin kuin komissio moittii Italian tasavaltaa siitä, ettei se ole asetetuissa määräajoissa toteuttanut kaikkia tarvittavia toimenpiteitä periákseen takaisin kaiken päätöksellä 2005/919 sääntöjenvastaiseksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomaksi julistetun tukijärjestelmän perusteella myönnetyn tuen sen saajilta.

50 Komission vaatimusta, jonka mukaan Italian tasavallan on todettava jättäneen edellisessä kohdassa mainitut toimenpiteet ilmoittamatta komissiolle, ei tarvitse edellisessä kohdassa tehdyn päätelmän vuoksi tutkia, koska kyseinen jäsenvaltio ei ole pannut päätöstä 2005/919 täytäntöön asetetuissa määräajoissa (ks. em. asia komissio v. Italia, tuomio 22.12.2010, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

51 On siis todettava, ettei Italian tasavalta ole noudattanut päätöksen 2005/919 2 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole asetetuissa määräajoissa toteuttanut kaikkia tarvittavia toimenpiteitä periákseen takaisin kaiken päätöksellä 2005/919 sääntöjenvastaiseksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomaksi julistetun tukijärjestelmän perusteella myönnetyn tuen sen saajilta.

Oikeudenkäyntikulut

52 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut Italian tasavallan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja koska Italian tasavalta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Italian tasavalta ei ole noudattanut suorista verokannustimista yrityksille, jotka osallistuvat näyttelyihin ulkomailla, 14.12.2004 tehdyn komission päätöksen 2005/919/EY 2 artiklan mukaisia velvoitteitaan, koska se ei ole asetetuissa määräajoissa toteuttanut kaikkia tarvittavia toimenpiteitä periäkseen takaisin kaiken tällä päätöksellä sääntöjenvastaiseksi ja yhteismarkkinoille soveltumattomaksi julistetun tukijärjestelmän perusteella myönnetyn tuen sen saajilta.

2) Italian tasavalta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset